

Jövőkép Imre nélkül?

Sári István

Számvetést általában akkor tesz az ember, ha életének valamely fontos állomásához érkezik, és visszapillantva megpróbálja összegezni a történéseket, levonni a következtetéseket, megfogalmazni a tanulságokat a jövőre nézvést. Valahogy így vagyok ezzel én is, de – megengedem – a konferencia helyszíne is bizonyára inspirált arra, hogy ezt a számvetést, talán nem szerénytelenül, Makovecz Imre személyével kapcsolatban tegyem meg, felvillantva a múltból néhány találkozásunk emlékét.

Negyven évvel ezelőtt, egy fagyos februári napon Miskolcon találkoztunk először személyesen. Áthatóan szúrós tekinteténél csak barna bőrkabátja volt keményebb. Azonnal megértettem, hogy ennek az embernek nem lehet hazudni, neki mindig csak az igazat, a valódit lehet mondani. A *Minimáltér* magánpályázatuk (1972) kiadványának nyomdai korrektúrája miatt jött. Kamarás Jenő barátommal kísértük el a nyomdába, így azonnal alkalmam nyílt a korrektúra során rendkívüli szakmai igényességéről „első kézből” meggyőződni. Megvalom, első látásra nem nagyon értettem a – témáját tekintve – rendkívül szerteágazó pályázat lényegét, de miután kaptam egy dedikált példányt, sokadik átolvasásra kezdtem felfogni belőle valamit. Több pályázó munkája komoly hatással volt rám a „tér” sajátos felfogása miatt, közülük mégis Sáros András Miklós (László testvérbátyja) grafikusművész pályázata tetszett legjobban, aki briliáns rajztechnikával a levetett farmernadrágját

ábrázolta több nézetben, mint a számára meghatározó minimál-teret.

Ezután folytatódtak a csoport vizuális neveléssel kapcsolatos kísérletei. Egy évvel később Tokajban volt részem Sáros László, volt évfolyamtársam meghívására részt venni egy máig emlékezetes „akcióban”, ahol általános iskolás gyerekekkel méteres átmérőjű műanyag hurkabeleket töltöttünk meg szalmával, majd azokból betűket formálva kiraktuk a MAGYARORSZÁG szót. A gyerekek jókedvűen birkóztak a számukra hatalmas bálákkal, majd amikor átmentünk a szomszédos, mintegy kétszáz méterre lévő hegyoldalra, álmélkodva tapasztalták, hogy onnan pedig milyen kicsinek tűnik az általuk kirakott szó (fogalom?). Akkor 1973-at írtunk.

A vizuális nevelési kísérletek lezárásaként sikerült kialakulni az ÉSZAK-TERV akkori vezetésének támogatását, és összehoztunk egy kiállítást a Miskolci Galériában. A megnyitón Imre rendkívüli hatású előadást tartott, ismertette a jövőre vonatkozó programját. Egy mondata mindmáig bennem maradt. Így hangzott: „célom nem más, mint lyukat ütni az állami tervezés gépezetén...” (1975) Hát ez bizony sikerült, ha néhány évvel később is, de megvalósult. Egykori vezérünk, Botond nem ütött akkora rést Bizánc városkapuján, mint amekkora lyuk keletkezett az állami tervezésen.

Sok vita és egyeztetés után végre megjelenhetett a Corvina kiadó *Műterem* sorozatában Frank János Makovecz-könyve (1980), amely komoly hazai és nemzetközi visszhangot váltott

ki. Jókat derültünk az *Architectural Review* világhírű folyóirat ismertető cikkén, amely valahogy így írt akkorig: „Makovecz Imre és az általa vezetett Corvina műterem (!) annak ellenére, hogy kevésbé kemény leninista – sztálinista vonalat követ, megtűrt építészeti irányzat Magyarországon...”

Sátoraljaújhelyen 1982-ben találkoztunk egy igen érdekes tervezési probléma kapcsán. A városközpont meghatározó eleme, a főutcával határos, ún. *Kossuth-tömb* rekonstrukciójának tervét Makovecz még a VÁTI-ban, a fiatalon elhunyt Kölönte Zsolttal készítette. Én, mint a város Általános Rendezési tervének készítője vettem részt az egyeztetésen. A terv komoly szakmai sikert aratott: a miniszteriumi tervtanács Budapesten a tervezőket és az opponenst (Bodonyi Csaba) egyaránt dicséretben részesítette.

Aztán elérkezett a nagy lehetőség Pakson. Főépítészként Imre emberileg és erkölcsileg hatalmas munkát végzett. Szétosztotta és megszervezte a munkát a pécsi, miskolci, kaposvári tervezőirodák, a Lakóterv és a MAKONA között. A tervezés több területen, több éven át tartott, kár, hogy az anyagi lehetőségek megvonása nem tette lehetővé az elképzelések megvalósulását. A miskolciak – így természetesen én is – Bodonyi Csaba vezetésével a déli városrész tervezésében vettek részt. Nem kis viták közepette városszerkezeti jelentőségű javaslatot tettünk a lakótelep revitalizációjára (1985). Rendkívüli élmény volt minden egyeztetés, amelyet Imre vezetett. Kifogyhatatlan energiával és kőkemény építészeti viták közepette alakult a 2000 lakás és a hozzánk tartozó közintézmények elhelyezését biztosító koncepció. Sajnálatos, hogy a város mindmáig nem tette közkinccsé a főépítész három és fél éves működése alatt létrehozott, nem kis szellemi értéket képviselő terveket és tanulmányokat, legalább egy kiállítás vagy kiadvány formájában.

Sok év telt el, amikor 1997-ben meghívta Sopronba a város lelegegán-

sabb szállodájának tulajdonosa egy előadás megtartására, melynek második részében az a megtiszteltetés ért, hogy mint a város akkori főépítész, én kérdezhettem a Mestert építészeti elveit illetően. A rendezvénynek óriási sikere volt – „még a csillaron is lógtak” –, persze nem csak építészek. Jellemző, hogy másnap mind egyik politikai párt eltérően értékelte ezt a „szakmai” beszélgetést. Voltak, akik gratuláltak, mások elutasították, leértékelték, persze saját érdekeik szerint.

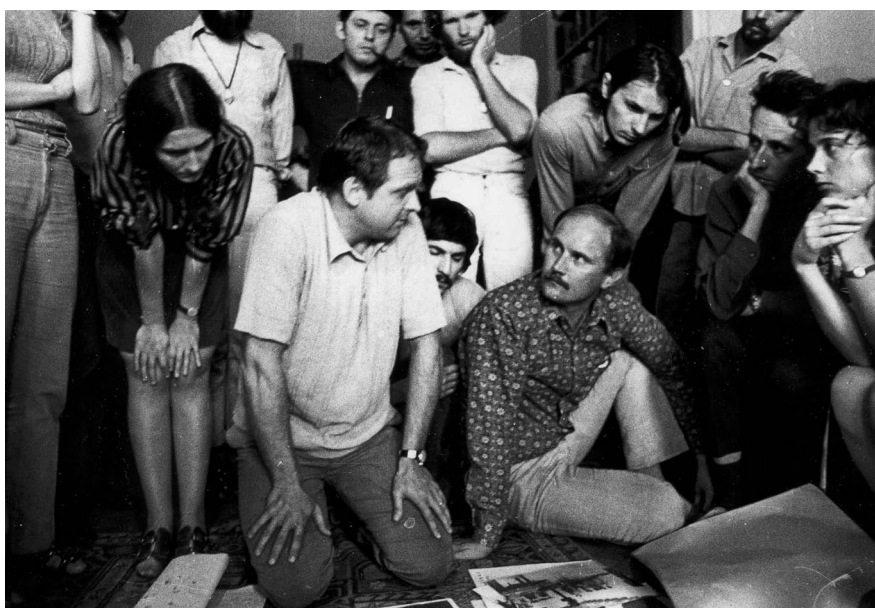
Tavaly nyaralás előtt találkoztunk műtermében, amikor már készült Rómába a Szentatya meghívására. Pest-erzsébet fiatal alpolgármesterével és utódommal, az új főépítésszel (Berta Ferenc) látogattunk hozzá egy református templom tervezési megbízása miatt. Elvállalta, sőt készített néhány vázlatot is, de befejezni már csak tanítványai fogják. Eddig a szubjektív számvetés.

Jövőkép, Imre nélkül!?

Bizonyára lesz jövő, csak az a kérdés, hogy milyen? Képesek lesznek-e tanítványai, követői nélküle továbbvinni, ugyanolyan, vagy magasabb színvonalon tartani a magyar organikus építészetet, vagy előretörnek, meg erősödnek a dekonstruktív, minimalista, késői posztmodern, vagy új bauhausiánus irányzatok?

Tartok tőle, hogy a magyar építészet jelenlegi, meglehetősen polarizált helyzetében alacsony társadalmi presztízsét tekintve, gyors és jelentős javulás egyelőre nem várható.

Ehhez ugyanis sok olyan, elveit határozottan képviselő, konfliktusokat is vállaló személyiségre lenne szükség, amilyen a tavaly eltávozott Mester volt.

1972 – a magán-mesteriskola korszaka. Összejövetelek Makovecz Imre lakásán.